

Дем'яненко А. М.,

*аспірант кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та дошкільної освіти
Мелітопольській Державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького, м. Мелітополь, Україна
Президент ГО «Наукове товариство Гаудеамус» [ЄДРПОУ 41815395](https://orcid.org/0000-0001-7064-6913),
orcid.org/0000-0001-7064-6913, demianenko_anatolyi@mdpu.org.ua*

УЧАСТЬ ВІДПОВІДАЛЬНОГО БАТЬКА В ПРАВОВОМУ ВИХОВАННІ ПІДЛІТКІВ

На шляху розбудови української держави, одним із її головних національних пріоритетів є сприяння вихованню молоді, яка в майбутньому буде здатна дбати про забезпечення прав і свобод кожної людини та гідних умов її життя. Виховання гуманної демократичної молоді, яка буде здатна додержуватися загальноприйнятих суспільством світоглядних позицій, ціннісних орієнтирів по відношенню один до одного. Сьогоднішні вимоги щодо правової культури та правової свідомості молоді викликані сталим відбуванням змін у житті нашого суспільства, саме тому, правове виховання підлітків - є однією з найголовніших частин та напрямків розвитку загальнонаціональної системи виховання держави, яка обрала європейській курс розвитку.

Усвідомлюючи постійні зміни у процесі формування правосвідомості, яка направлена на засвоєння підлітком правових норм регулюючих його поведінку в майбутньому, проблема формування правового виховання підлітків є доволі насущною та потребує постійної уваги, як з боку науковців так і держави. Аналіз наявних публікацій свідчить про актуальність дослідження такої наукової проблеми, як - правове виховання підлітків. Дане питання знайшло своє відображення в працях таких відомих науковців, як В. Колісник, О. Орлова, С. Демський, В. Андрейцев, С. Погребняк, С. Матвеев, Е. Белканов, М. Матузов, А. Поляков, А. Ратінов, С. Тугутова, Н. Євпалова, І. Самощенко, З. Каландаришвілі, М. Козюбра та інші. Незважаючи на чисельні різноманітні дослідження наукової проблеми правового виховання, досі залишається недостатня вивченість питання ефективності правового виховання за участю відповідального батька.

Видатний український філософ, богослов та педагог - Григорій Савич Сковорода (1722-1794) був переконаний, що - гарне виховання починається з виховання батьківського, тому що саме вони повинні виконати дві головні заповіді: «добре родить» та «добре навчити». А якщо хтось виконував одну заповідь, тоді він – «наполовину батько» або «наполовину матір». Він вважав, що після народження дитини його першими і кращими вихователями залишаються батько з матір'ю. Коли батько, посилаючись на велику зайнятість, не приділяє дитині належної уваги, а відразу ж віддає під опіку найманих вихователів, - це приблизно те ж саме, що посадити на трон раба. Філософ наголошував, що виховання повинно бути природним [9, с. 55].

В Конституції України статтею 51 зазначено, що дитинство охороняється державою. Згідно статті 9 Закону України «Про охорону дитинства» № 2402-III від 26.04.2001 року, який ґрунтується на Конституції України та на Конвенції ООН про права дитини – дитина має право на отримання інформації, що відповідає її віку [5,7].

Підліток, який залишився без виховання з боку батьків, або з числа осіб, які їх замінюють, це проблема яка стосується не тільки особисто його, але також стосується суспільства і держави. Виходячи з цього, дбаючи про дітей, держава постійно знаходиться у пошуку нових методів та способів рішення даного питання. На законодавчому рівні, в Сімейному Кодексу України статтею 150 зазначено, що батьки зобов'язані виховувати дитину в дусі поваги до прав та свобод інших людей, а також зобов'язані піклуватися про моральний та духовний розвиток дитини. Для контролю за виконанням батьками своїх обов'язків щодо дітей, державою були створені відповідні служби, але не зважаючи на це, немало батьків нехтують своїми обов'язками і часто діти залишаються без відповідного виховання.

Для отримання необхідного позитивного результату у процесі виховання підлітків, необхідно використовувати не тільки імперативний метод, який характеризується тим, що здійснюється на владно-імперативних засадах, а і диспозитивний або «дозвільний» метод, де кожен самостійно, за своїм розсудом здійснює вибір як їй вчинити ті, чи інші дії.

Згідно статті 12 Закону України «Про охорону дитинства» № 2402-III від 26.04.2001 року на кожного з батьків покладається однакова відповідальність за виховання, навчання і розвиток дитини [5].

Кессі Карстенс, засновник міжнародного руху «The World Needs A Father» і автор однойменної книги, публічний спікер, тренер, людина, яка має більше 30 років практичного досвіду в напрямку розвитку батьківства, наголошує наступне: «Сьогодні дуже багато безхарактерних батьків, які вважають за краще відсиджуватися «на гальорці» в сфері освіти, в сімейному житті і в питаннях перетворення суспільства» [10]. Враховуючи вагомий багаторічний досвід даного фахівця, можна зробити висновок, що участь батька у вихованні своєї дитини вкрай важлива, необхідна та ефективна.

Батько, як глава сім'ї повинен мати найбільший авторитет перед власною дитиною та завжди пам'ятати, що він постійно навчає своїми діями або бездіяльністю. Відомо, що підлітки прислухаються більше до того що бачать, ніж до того, що їм кажуть, а тому щодня кожний батько має багато можливостей навчити свою дитину корисному. Кожному відомо, що батьки завжди мають можливість впливу на свою дитину переважно перед усіма останніми людьми.

На простому прикладі сучасного життя ми можемо побачити значну роль батька саме у правовому вихованню підлітка. Відповідальному батьку потрібно бути уважним і вміти скористатися ситуаціями, які відбуваються у повсякденному житті, використовувати їх, як приклади, щоб підвищити рівень правової свідомості дитини, завдяки чому буде у нього сформована правомірна поведінка.

Постійно перебуваючи у суспільстві, користуючись громадським транспортом громадяни стикаються з багатьма ситуаціями, де порушуються законні права громадян. Розглянемо декілька життєвих прикладів. Водій міського пасажирського транспорту не надав особі, яка є учасником бойових дій та яка пред'явила водієві посвідчення встановленого зразка, безоплатно скористатись послугами пасажирських перевезень.

Статтею 12 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» № 3551-ХІІ від 22 жовтня 1993 року, передбачено:

Учасникам бойових дій надаються такі пільги: 7) безплатний проїзд усіма видами міського пасажирського транспорту, автомобільним транспортом загального користування в сільській місцевості, а також залізничним і водним транспортом приміського сполучення та автобусами приміських і міжміських маршрутів, у тому числі внутрірайонних, внутрі- та міжобласних незалежно від відстані та місця проживання за наявності посвідчення встановленого зразка, а в разі запровадження автоматизованої системи обліку оплати проїзду - також електронного квитка, який видається на безоплатній основі [6].

В даному випадку, водієм було грубо порушено законодавство України, та порушено законне право користувача, який має статус учасника бойових дій, міським пасажирським транспортом.

У наступному прикладі, який часто трапляється в повсякденному житті, пішохід, намагаючись перетнути проїзну частину через пішохідний перехід стикається з тим, що деякі водії не зупиняють свій автомобіль, а продовжують рух. В даному випадку ця людина не може перетнути проїзну частину не підвергнувши себе на небезпеку.

Згідно до Правил дорожнього руху, які затвердженні Постановою Кабінету міністрів України «Про правила дорожнього руху» від 10 жовтня 2001 року № 1306:

18.1. Водій транспортного засобу, що наближається до нерегульованого пішохідного переходу, на якому перебувають пішоходи, повинен зменшити швидкість, а в разі потреби зупинитися, щоб дати дорогу пішоходам, для яких може бути створена перешкода чи небезпека [8].

В цьому випадку, водій грубо порушив чинне Законодавство України, а саме «Правила дорожнього руху» та право пішохода, яке надано кожному учаснику дорожнього руху, розраховувати на те, що й інші учасники будуть виконувати вказані правила (пункт 1.4.ПДД).

Кожен з нас купує продовольчі товари у відповідних магазинах. Здійснюючи покупку продуктів харчування в продовольчому магазині часто відбуваються подібні випадки: продавець, під час продажу товару, не надає покупцю розрахунковий документ, всупереч вимогам п. 11 ст. 8 Закону України «Про захист прав споживачів» № 1023-ХІІ від 12.05.1991 року, де зазначено:

Під час продажу товару продавець зобов'язаний видати споживачеві розрахунковий документ встановленої форми, що засвідчує факт купівлі, з позначкою про дату продажу [4].

В даному випадку продавцем було порушено право покупця на отримання розрахункового документа, до речі, яке надає підставу для звернення до покупця щодо гарантійних зобов'язань.

На жаль у суспільстві постійно відбуваються подібні та інші випадки посягання на права та свободи громадян з боку інших людей, а це означає, що треба не тільки знати свої права, а й треба вміти їх відстоювати та реалізовувати. В зв'язку з тим, що відбуваються випадки порушення прав дітей, тому саме у школі, ще з молодших класів починають роз'яснювати дітям їх права та свободи. На жаль, вчитель не має такої можливості, як батько, бути присутнім у повсякденному побутовому житті дитини, де є велика можливість наочно показати підлітку різні правові ситуації і скористатися ними з метою правового виховання підлітка, а тому правове виховання саме батьком, значно надає переваг дитині у її житті.

Батькові беззастережно необхідно бути справжнім вихователем своєї дитини. Маючи таку високу відповідальність перед Богом, дружиною, своєю дитиною та суспільством, від нього самого вимагається бути добропорядним та законослухняним, що буде слугувати гарним прикладом для підлітка.

За словами Адріана Буковинського, батьківство – це дар, обов'язок і відповідальність. Ми не народжуємось татами, ми народжуємось синами. Батьківству потрібно вчитись, для того щоб бути героєм для своєї дитини [1].

Кожна дитина, особливо підліток, має емоційні потреби в задоволенні любові від свого батька. Якщо батьки зрозуміють цю важливість і навчаться задовольняти цю потребу своїх дітей, то тим самим вони допоможуть їм впевнено впоратися з негативними викликами навколишнього середовища, а саме: протистояти палінню, вживанню алкоголю та наркотичних засобів, вести беспорядні статеві стосунки. Ефективні батьки, які своєю присутністю, постійністю, особистим прикладом, активно беруть участь у вихованні своїх дітей, які не тільки знають про своїх дітей, але мають міцний емоційний зв'язок з ними, зможуть навчити їх добре вчитися, саморозвиватися, бути дружелюбними, жалісливими, законослухняними. Саме такі діти, які матимуть емоційне задоволення від своїх батьків ніколи не зможуть стати поганими підлітками, особливо поганими батьками в майбутньому [2].

Кожний відповідальний батько, маючи на меті правове виховання підлітка, розуміє - якщо бажаєш вчити, то треба і самому вчитись. А тому, необхідно постійно підвищувати свій рівень знань в галузі права та використовувати можливість отримання доступних знань в зазначеній галузі. На даний час існує багато дієвих та ефективних механізмів, які надають можливість кожному бажаючому навчитись захищати свої права. Наприклад, для отримання знань буде ефективним використання загалнонаціонального право-просвітницького проекту «Я МАЮ ПРАВО!» [3], який реалізується Міністерством юстиції України у співпраці з системою безоплатної правової допомоги, де головною метою даного проекту є

підвищення юридичної грамотності українців, навчання їх захисту своїх прав. Використання вказаного сучасного проекту значно підвищить базу правових знань самого батька та зробить його більш обізнаним в галузі права.

Таким чином, правове виховання підлітків відповідальними батьками за допомогою використання повсякденних ситуацій та особистому навчанні, дозволить виконати мету щодо правового виховання підлітків, підвищити рівень їх правової свідомості та культури, наслідком чого буде сформована правомірна поведінка. За умови якісного роз'яснення підлітку і звернення його уваги саме на порушення прав, свобод та норм чинного законодавства правопорушниками у відповідних ситуаціях, а також за умови надання роз'яснень щодо існування певної відповідальності за вчинення правопорушень, буде значно підвищено рівень правової свідомості та культури підлітків, що відповідно приведе до їх правомірної поведінки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адріан Буковинський. Взято з: <http://www.bukovynski.com/>
2. Дем'яненко Євген Миколайович, голова благодійної організації «Благодійний фонд «АГАПЕ-УКРАЇНА», сертифікований тренер міжнародної програми Tato.Net Initiative.
3. Загальнонаціональний Проект «Я МАЮ ПРАВО!» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://pravo.minjust.gov.ua/>
4. Закон України (1991). «Про захист прав споживачів» № 1023-ХІІ від 12.05.1991 року, 11 ст. 8.
5. Закон України (2001). «Про охорону дитинства» стаття 9, 12 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>
6. Закон України (22.10.1993). «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». стаття 12.
7. Конституція України (1996) стаття 51 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
8. Правила дорожнього руху (2001) стаття 18 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF>
9. Ушкалов Л. В. Григорій Сковорода. Пер. с укр. / Худож.-оформитель Е. В. Вдовиченко. Харків: Фоліо, 2009. – 123 с.
10. Cassie Carstens «The World Needs A Father» (2016) [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.theworldneedsafather.com